

Рачунарство и друштво

Теорије етике

Александар Картељ
aleksandar.kartelj@gmail.com

Рачунарска гимназија

Теорије етике

- Добра теорија етике омогућава прављење убедљивих логичких аргумената у вези са посматраним проблемом према широј публици
- Размотрићемо 8 таквих теорија:
 - Мотивација и општи аспекти сваке од њих
 - Како у свакој од њих разликујемо „добро“ од „лошег“
 - Предности и мане сваке од њих

Субјективни реализам

- У реализму не постоје моралне норме шта је добро, а шта лоше
- „Што је добро мени, не мора да буде добро теби“
- Пример– питање абортуса
- Позитивне стране:
 - Постоји велики број „рационалних“ особа које добро аргументују своју подршку или своје противљење
 - Дебате су у овом случају бескорисне, ниједна страна не одустаје од својих аргумената
- Негативне стране:
 - Не омогућава поређење акција различитих људи
 - Дозвољава субјективност у разликовању доброг од лошег, неко може нпр. на основу бацања коцке то да ради

Културолошки релативизам

- Моралне принципе дефинише друштво
- Различити принципи кроз време и поднебље
- Позитивне стране:
 - Живот сада и пре 10000 година (пре 10000 година људи нису утицали на глобално загревање)
 - Арогантно је да судимо о моралним принципа других друштава у другом времену
- Негативне стране:
 - Нпр. два друштва која захвати суша. Једни одлуче да направе аквадукт, а други да се моле Богу кише
 - Два завађена друштва, нпр. Палестинци и Израелци
 - Како појединац сазнаје морални принцип, пита свакога у друштву, чита из неког документа? Те ствари се мењају...

Теорија духовног командовања (енг. Divine command theory)

- Нешто је добро ако је у складу са Божијом вољом, а лоше ако није
- Позитивне стране:
 - Ако је Бог све створио онда он сигурно зна шта је добро, а шта лоше
 - Делује етички: „Воли ближњег свог“, „Не кради“, итд...
- Негативне стране:
 - Постоји пуно различитих предања о Богу (религија), које је право?
 - Многа морална питања нису размотрена у тим предањима
 - Како знамо да је предање потекло од Бога, тј. да неко није измислио или прилагодио предање

Етички егоизам

- Супротан претходној теорији
- Полази се увек од себе:
 - Морално је оно што је добро за тебе, што максимизује твоју корист
 - Полази од принципа трговине, доста подсећа на концепт капитализма
- Позитивне стране:
 - Практична морална филозофија, лакоћа одлучивања
 - Свако се стара о самом себи
- Негативне стране:
 - Често знамо шта је добро за некога, али нас не занима
 - Људе често чини срећнима и добробит других људи

Кантианизам

- Према Имануелу Канту
- Полази се од Библијских, али их је могуће и разумним резонским процесом потврдити
- Како се препознаје добро?
 - Интелигенција, храброст? Пљачкаш може искористити ове особине да опљачка банку
 - Једино добро је добра воља, односно намера: радити не оно што желимо већ оно што би требало
 - Категорички императив: морално правило мора бити **универзално примењиво**, нпр. лажно обећање да би се избегла непријатна ситуација је контрадикторно

Кантианизам (наставак)

- Добре стране:
 - Рационалан процес закључивања
 - Производи универзална морална начела: нпр. жртвовање људи боговима је неморално
 - Сви људи у сличним ситуацијама се посматрају морално на исти (сличан) начин
- Лоше стране:
 - Шта ако крадем из продавнице да прехраним децу? Да ли је у фокусу крађа или жеља за помагањем: Не кради, Помози ближњем свом итд.
 - Понекад има смисла мало одступити од правила: нпр. ако вас мама пита да ли јој је лепа фризура и ви мислите да је то најгора фризура икада 😊

Теорија корисног деловања (енг. Act Utilitarianism)

- Контраст са Кантианизмом
- Принцип корисности:
акција је добра/лоша до мере у којој она користи/штети групи укључених страна
- Допринос укупној „срећи друштва“
- Добре стране:
 - Фокус је на срећи
 - Јасна је и лака за усвајање
- Лоше стране:
 - Како се мери укупна срећа и корисност
 - Непрактично уложити напор при свакој моралној дилеми

Теорија корисних правила (енг. Rule Utilitarianism)

- Принцип корисности али под претпоставком да ће га се сви придржавати
- Добро је оно што ако би га се сви придржавали доводи до повећања укупне корисности
- За разлику од Кантинаизма, овде је фокус на последицама деловања, а не на мотивима
- Сценарио:
 - Компјутерски црв Blaster који ресетује рачунар на сваких пар минута
 - Појава новог „доброг“ црва Nachi, који улази у рачунаре кроз исту сигурносну рупу и уништава Blaster
 - Да ли је акција оног што је осмислио Nachi добра или лоша?

Теорија социјалног уговора

- Не само договор око правила шта је добро и лоше већ и механизам спровођења правила:
 - Закон
 - Спровођење Закона
- Скуп моралних правила се формира на основу разматрања рационалних људи у друштву
- Није исто што и Кантианизам, јер се тамо полази од уопштавања правила (универзалне ситуације)
- Добро стране:
 - Јасно дефинисана права и обавезе: устав и закони
 - Алтернатива је анархија
- Лоше стране:
 - Нико од нас није потписао тај уговор
 - Шта ако имамо права која су конфликтна